Թ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 87 — 15/27 ՄԱՅԻՍ 1898 — 7 ՄՈՒՀԱՐՐԷՄ 1316 — ՈՒՐԲԱԹ

در علیه ده‌خانه‌ی اداره‌سی غزته‌سی (ماسیس) ده‌خلی ده‌علیه

Նամակ կամ որ եւ իցէ գրութիւն պէտք է ուղղել
ՄԱՍԻՍ ՕՐԱԹԵՐԹԻ
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ
ՊՈՒԼԻՍ, Գալաթիա, Նորատունկեան խաճ

Les annonces sont reçue
à la Direction du Journal "MASSIS"
Galata, CONSTANTINOPLE.

20 ՓԱՐԱ

ՄԱՍԻՍ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Քաղաքական եւ Ազգային

ԲԱԺԱՆՈՐԴՈՒԹԻՒՆ,

Գիւղաքաղաքներու համար տարեկան. 140 Պրս.
» » վեցամսեայ. 70 »
» » եռամսեայ. 40 »
Արտասահմանի համար տարեկան. 40 Ֆրք.
» » վեցամսեայ. 20 »

Դրամի փոխարէն փոստային փող կ'ընդունուի, 115 դրուշի փողը 100 դրուշի հաշուով:

Տեղական թղթատարի ծախքը բաժանորդագրուած կը վճարուի:

Ծանուցմանց համար պէտք է դիմել ուղղակի խմբագրատուն:

20 ՓԱՐԱ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

Ըսած-ասելիքան պատերազմին միօրինակութիւնը հարիւր փիչ մը անհետ եղաւ կլատսթընի մահուամբ, և ահա դարձեալ նոյն դէպքը ամենամեծ առարկան կը մնայ միջազգային քաղաքականութեան առջեւ: Բայց տարակարծութեամբ մը կը չարժին երկրները Աղանտեան Ովկիանոսին վրայ: Նախնական վայրկեան յաջողութիւնները և ապշեցուցիչ ձախողութիւնները տեղի տուին տափակ միօրինակութեան, լուրերու նուազութեան, ռազմական չարժուձեւներու դադարեցման, վերջապէս բանի մը՝ որ հանրային ուշադրութիւնը դժգոհ կը թողու: Արդի երեր չի կան մէջտեղը: ընդարձակածաւալ Ագլանտականը կայ, իր կապոյտ ջուրերով ոպանիական Բուպային և Արեւմուտքի հզօր Հանրապետութեան քաղաքներէն եղերուած, ուր անհանգիստ ետրոպան կը յուսայ, կը սպասէ երկրորդ վճռական ճակատամարտին, պատերազմին յեղումներուն և անմիջական հետեւանքներուն ակնդէտ անհամբերութեամբ մը:

Սէրվէրա Ծովակալ՝ այն նաւատրմիզին հետ, որ քիչ մնաց պիտի փաեր Գալաթի Գլխուն ափունքին վրայ, այնքան խարդ ուշադրութիւնները իր չարժման պարագաներուն վրայ, վերջապէս կարծ այդ մեծ ծովուն հազարաւոր փարախները, այսօր հո'ն, վաղը հո'ն խուսափելով, և միշտ սակայն խոթելով ամերիկեան Սէմիքոլի և Շլիի հետապնդումները, իւնկալ Բուպայի եղերքները: Վարպետ ոպանիային՝ ռազմագիտական խիստ ճարտար չարժուձեւերով զոր իր թշնամիներն ալ կ'արդարացնեն, յաջողեցաւ պատերազմին բոլորովին նոր կերպարանափոխութիւն մը տալ, խարհատելով Բուպայի առջեւ ամերիկեան նաւերուն պատնէշը, ինչ որ երբեք իրական չեղաւ, գրեթէ մէկ ամիսէ ի վեր, յորմէ հետէ պատերազմին յայտարարութեամբ պաշարուած հրեւակոչեցաւ Հավանան և չրջակաները: Անդիլեան Ծովուն մէջ Սէմիքոլն չեղաւ չենական Չուրերուն Տուէյ Ծովակալը: Սէմիքոլն Ագլանտականի մէկ կարեւոր մասը ծրագրեց իր նաւատրմին չարժուձեւերով, նոյն իսկ Բոլթօ-Ռիքոյի նաւահանգստին անոգուտ ռմբակոծութեամբ ուզեց Սէրվէրան Ծուլակը ձգել, բայց չյաջողեցաւ, և պաղարիւն սպանիային— ահա դոնէ պաղարիւն սպանիան մը, ինչպէս իր գիմագծութիւնն ալ կը հակկուռ—իր նպատակին ձգտեցաւ միայն, նախ զինք և ուսելիք հայթայթելու համար Պլանքօ մարալախոն, զոր սպանիական հայրենիքը չի կընար անօդնական թողուլ երկար ատեն, երբ Ֆլորիտայի եղերքը ընդարձակ ասպիճանի մը վրայ մեծ աչխոժով կը պատրաստուի Թոմքայի ամերիկեան արշաւախումբը՝ Բուպան ի մօտոյ ոչընչելու համար: Սա՛ չիտակ է որ Սէրվէրայի այս դաղտագողի չարժուձեւերը ամերիկացւոց հաչտասիրութեան մէջ չի կային բնաւ: բայց Ծովուն մէջ բաղխումը գրեթէ ճչմարտանման էր ամերիկեան կառավարութեան աչքին: Սէմիքոլն մէկ կողմէն, Շլի միւսէն՝ երկու կրակի մէջ պիտի բռնէին Սէրվէրա ծովակը, և հետ երկար ատեն Սէմիքոլն—Շլի յաղթութիւնը պիտի գրաւէր ամերիկեան խոչոր օգտակարները, վինչգեռ Տուէյ տակաւին, և միչտ Տուէյ Մանիլայի հերոսը, Բաղիլեայի բազաքառուն, կայ ու կը մնայ ամերիկեան հայրենասիրութեան առաջ մնալով և նոյնպէս յաղթութիւններու բարեպատեհ առաջը:

Բայց հետեւութիւնը— Շատ ուրախ կ'ըլլայինք մենք եթէ Սէրվէրայի ծովակալը ամերիկացւոց ձեռքը իյնար, որովհետեւ ան ամենէն վերջին ոճրագործն է Սպանիոյ, որ ամերիկեան ծովակալ մը կը գերէ, և ամերիկեան ազգը ամենէն աւելի կը ցանկայ տեսնել զայն իր ոտքերուն տակ: Ան ամենէն վերջին յուրերը սա՛ ռազմագիտութիւնը կը ծանուցանէն մեզի, ամերիկեան կառավարութեան կողմէ ընդունուած: Հիմա որ Սէրվէրա Բուպայի առջեւ կը գտնուի— թո՛ղ որ սակայն այս բացատրութիւնը շատ առածգական է, Բուպայի առջեւ, բայց ո՛չ: Ամերիկացի երթալը ստուգուած է, բայց հո՛ն միա՛ց կ'ըսուի թէ անկէ մեկնելը է: կ'ըսուի թէ տակաւին հո՛ն է, բայց եթէ ոչ մին ըլլայ և ո՛չ միւսը, և Սէրվէրա այս երկու ենթադրութիւններէն տարբեր մէկ մը հետապնդ է թերեւս նոյն իսկ ապահովութեան համար կ'ըսուէր թէ միջամտութեան ամէնէն չերմեռանդ պաշտպանն է և ոչպէս թէ նոյն իսկ կը պատրաստուի մեծ պետութեանց առաջարկել նաւային ցոյց մը ընել Ամերիկայի դէմ Ինպատա Սպանիոյ, հիմա սկսած է իր պաչտօնական համարումած թերթերուն միջոցաւ ցոյց տալ այն անկեղծ և ճչմարիտ չիզբութիւնը, զոր միչտ կը պահէ նեղկայ պատերազմին մէջ:

Թո՛ չանկարծ չատ սիրուն բառերով սկսած է բացատրել ֆրանսական և ամերիկեան թմանկագին բարեկամութիւնը, և այնչափ առայ կ'երեւայ որ կ'ըսէ թէ Ֆրանսա և Սպանիա հաւարակաց արեան կաթիլ մը անգամ չունին, անոնք չեն կրնար քոյր յարկորելիլ ինչպէս չեն կրնար անկլօ-սաքսան համարուիլ Ամերիկացիները:

Այս կերպովտահաւին միջազգային կացութիւնը կը դառնայ սպանօ-ամերիկեան պատերազմին աւանցքին վրայ, և եթէ անկլօ-ամերիկեան նիշակակցութիւնը երկարատեւ երկունքէ մը վերջ լման ծնելու բազդը ունենայ, բուն եւրոպական իրերը և մեծ պետութեանց իրարու հետ ուղեցած յարաբերութիւնները կրնան մնալ նորագոյն երեւոյթի մը մէջ, զոր այժմէն գուշակել կարելի չէ:

Ս.

ՎՏԱՆԳԸ

Այս վերնագրով նախորդ յօդուածը քննադատութեան անակնկալ հոսանքի մը առարկայ եղաւ. Աբեթեան Մ—ան մէջ Պ. Սիսակ, պոլսական թերթի մը մէջ անծանօթ մը հաճեցան խոտիւ հարուածել զմեզ, մեր գաղափարներուն համար, կոչելով զմեզ հո՛ն, հո՛ն, վառնէլ ընչելիք, մանաւանդ պոլսական թերթին անծանօթը, որ տասը տող գրած էր միայն զմեզ խեղճ դռիքը կոչիլու նպատակով:

Ներկայ յօդուածով, պազարիւնութեամբ պիտի ընդլայնեմ այն խնդիրները, որոնց չուրջը կը դառնար նախորդ յօդուածս, և այս՝ չէ՛ թէ իբր պատասխան որևէ քննադատութեան, որովհետեւ լինի համար ես կը դադրի գոյութիւն ունենալէ, երբ ժողովուրդը կ'ըլլայ ուսումնասիրութեան, հակաճառութեան առարկան. Ամփոփեմ նախորդ յօդուածս: Տեսնելով թէ Հ—ն հետզհետէ հրեաներու ձեռքը կ'անցնի ու քանի մը տասնեակ տարիներ վերջը չատ քիչ հայեր պիտի մնան Ս. Սոեփաննոյ եկեղեցիին չորչը, նկատելով թէ իր ազդեցութիւնը կորսնցնող կղերը մը չատ անգութ թումբ մըն է իրերու այս ընթացքին դէմ, եւ տոհմային ինքնութեան գոյութեան միակ ազդակը, դպրոցը իր այսօրուան նախակրթարանի պարզ ծրագրով չի կրնար օտար մրցումներու տակաւին կարող սերունդ մը հասցընել, ցուցուցած էինք պէտքը լրջօրէն մտածուած դարմանումներու, եթէ ոչ, ըսած էինք, իպմիրի գաղթականութիւնը պիտի ընկճի ժամանակի ճնշող մրցումներուն տակ: Եւ ասոնց մէջ, հաւատացուցած էինք նպատակ մը նետելով հոս կազմուած կուսակցութիւններու վրայ, ըսած էինք թէ ատոնց հարիւրին ին նըսունը արգիւնք կին գձուձ եւ-ի հաչիւներու, անձնական վարկ ցուցերու:

Զմեզ մեղքն ճանչցողներ և անոնք որ լաւագոյն ըմբռնեցին մեր նախորդ յօդուածին ոգին, կրնան վկայել թէ այդ իրողութեանց մէկ փոքր նկարը գծելու մէջ որևէ կանխակալ մտածում չենք ունեցած, այլ գրած ենք պարզապէս անկեղծ զգացումներէ ներչընչուած, մեր պնդուն սահմանին մէջ, ուզելով, եթէ կարելի է, օգտակար ըլլալ մը ընթացքը ազգովրդին, զոր ամէն բանէ աւելի կը սիրենք: Սրենքան Մամուլի պատիւ քննադատն ալ ուրախ ենք որ կը ճանչնայ զայս, ու երկար գրուածով մը զմեզ հոչոտիլ կը հաճի ապատակէլ:

Թէ Հ—ոյը կը պարպուի այս կէտին վրայ համամիտ ենք, միայն կ'ըսեն թէ այս գէպի «ոչ» գիմող հոսանքը իմքիրցիին հարատութեան աճումին մէկ ապացոյցն է: Լաւ, բայց քարափը եկեղեցիէն հեռու է չատ, ու ազգային պարտքին ալ: Հո՛ն մեկնող ընտանիքներ կրնան հարուստ ըլլալ բարեկեցիկ գիրք ունենալ, բայց վերջապէս կը կրկնենք թէ մէկ երկու սերունդ չենցած պիտի օտարանան: Հո՛ն մեկնողներու զաւակները, օտար դպրոց պիտի յաճախեն, օտար սկզբունքներու տակ պիտի մեծնան, և իրենց տոհմային քնատիպ դրոշմը պիտի կորսընցունեն: Լուսամիտ գաղափարներու սկիզբ, ու բարեչըմչումի վարժապետութեան հետեւող մը ըլլալով մեկտեղ, կ'ուզենք մեր ինքնութեան նկարագիրը պահել օտար տարրերու մէջ: Աչքերնիս ապզրած կը հեղինակներն իսկ կ'ուզեն անհետ իրենց բնորոշ գոյնը:

«Միչտարային ուղեղներ ուշ կամ չատ տեսի պիտի տան հարիւրաւոր հոսանքին, ըսած էր Պ. Սիսակ, կամ արդի քաղաքակրթութեան ձգտումն է ձուլել զանոնք իրարու.» Գուցէ քաղաքակիրթ ժողովուրդներ այդպիսի վախճանի մը յանգին բիւրաւոր դարեր վերջը:

Բազդատութիւն մը ըրած էինք իմքիրի կէս դար առջի և արդի վիճակներուն միջեւ և մեծ տարբերութիւն մը գտած: Պ. Սիսակ յիշեաւ տարի առաջ դպրոցը կը բազդատէ հիմակուան դպրոցին հետ, և անհամեմատ կերպով այսօրինը գարգացած կը գտնէ: Մենք հոս հակառակ պիտի չխօսինք, միայն յիչեցնենք մեր բազդատութեան սա կէտը. «Կէս դար առաջ դպրոցը էր ծանոթին բազդատմամբ անհամեմատ աւելի բարձր էր»: Ցիւսուն տարի առաջ ուսուցուած կտոր մը ֆրանսերէնը, Նարեկը, գրաբարը, կը դոհացնէին այն առեւտուր պետքերը: Այսօր նախակրթարան մը չի բաւեր իմքիրի ժառանգ պետքերուն համար: կէս դար առաջ հայերը հոս մտցող չունէին, անկէ ի վեր տարեւ տարի հացի խնդիրը աւելի լուրջ հանգամանք մը ստացած է, և անգլիական, ֆրանսական և յունական դպրոցներ, ֆելէներ հաստատուած են, որոնց հետ չէ՛ կարելի բազդատել մեր նախակրթարանը: Դրած էի թէ հայ ժանկուքեան կեանքը աւելի օտար դպրոցները կը յաճախէ: Մեզի դիտել կը տրուի թէ չատ հարուստներ չեն զիմանիր իրենց տղաքը ուղղակի օտար դպրոց: Մե՛ն, բայց այդ հարստահարները ինչպէս կը զիջանին իրենց զաւակները ամերիկեան վարժարանը զրկել, ուր աղքատ բազմաթիւ հեթ տղոց հետ քով քովի պիտի նստին, կարծեմ նորէն ըսելէ պիտի չկոչուի՛մ, եթէ ըսեմ թէ տարրեր պատճառներ կան այդ երեւոյթը մեկնելու համար: Նախ սա, որ կուսակցական չարժուձեւերու կեդրոն եղած դպրոցը երբեք չէ՛ կրցած անարգել առաջ դիմել: Մամուրեանի տեսչութիւնը միայն եղած է ամէնէն երկարն ու օգտակարը, և այդ տեսչութեան կուսակցութիւն մը խոչընդոտ դրաւ: Եւ անկէ վերջ, գրեթէ 10 տարիէ ի վեր, իմքիր՝ հանդիստ ականատեսը եղած է տեսչական փոխոխումներու, մէկը չորս տարի, ուրիշ մը երկու, ուրիշ մը մեկուկէս: Եւ այս չաչօրդական փոխոխումներու ենթակաները, հաղիւ փիչ մը ձեռնարկած գպրոցին ընթացքը կարգի գնելու, իրենք ճամբա դրուած են ինչպէսպար ծրագիրներն ալ տեսչներու պէս փոխական են: Օր մը տասը տարի, օր մը ութը, օր մը վեց, և խոչ մանուկները կը չուարճն ամէն տարի կարգ մը փոխելով առանց իրենց ուսման մակարդակը փոխելու: Օտար դպրոցները սա առաւելութիւնը ունին որ ամէն մարդ չի խառնուիր, ու կարդերը և ընթացքը ալճեպրայական ճշդութեամբ կ'ընթանան: Եւ ա՛յ չեմ մեղադրեր ծնողները, եթէ օտար գպրոցները նախընտրեն ազգային վարժարանէն: Զեմ մեղադրեր, այլ կը ցաւիմ:

Ջանի մը ընդհանուր իրողութիւններ յիչած էի, առանց խուզարկու չափ մը պատցնելու ընտանեկան չարքերու տակ, և մանուկները առանց խնամքին յանձնուած, չատ անգամ իրենց մայրենի լեզուէն աւելի կանուխ կը սորվին օտար լեզուներ և կը տատան օտար բարքերու եւ տնտեսական նեղ պարագաներու ու անորոշ նկարագրի մը իրր հետեւանք, ամուրիութիւնը, օտարացումը, ամէն տարի կը տանուրդին քաղքին հայ գաղթականութիւնը: Ասոնք ահաւոր այլ բացարձակ իրողութիւններ են:

* * *

Ու փոխանակ երկար բարակ այսօրինակ նկարներ գծելու,—որոնց գուցէ իրաւամբ երեսդէն ըսեն ուրիչները,—ուղղակի այս կացութեան, իմ կարծիքով, հնարաւոր դարմանին պիտի դառնամ: Հասնող սերունդին ապահովելու, անոր նկարագիրը առողջ և հասուն, միաբը ուժեղ եւ անվհատ ընելու համար պէտք է լըրջօրէն ամփոփուինք մեր դպրոցին չուրջը: Պէտք է գաղթականութեան զաւակները վերջնապէս հեռացնել օտար դպրոցներէ, և ամփոփել զանոնք ազգային դպրոցին մէջ, դպրոց մը սակայն՝ մե՛ր ամէն եական հաչիւնեցէ, լարուած մեզքենայութիւններէ:

Ե— ինչպես պարծենալ պէտք է ըսել քեզի քեզչեցիդ հասպատուին մը, զոր առաջ անոր քաղաքը կը քաշէր:

Ինչ որ ալ ըսեն, իմ հաւատքս անհուն է ժողովրդին վրայ: Ու մանաւանդ ժողովուրդ մը, որ դեռ երեկ, արտագրած է Ալաչեան, Կոստանեան, Մամուրեան, Զիլինկիրեան և Նուպարեան, — գաղափարի գաւանները, որ այսօր իր մէջ ահագին դրամատէրեր ունի, իր քնածին ճարտարութեան ու ճարպիկութեան չնորհիւ, այդպիսի ժողովուրդ մը կրնայ իր գիւրքը Եւրոպական օտար տարրերու մէջէն միչտ բարձր պահել, առանց լուծուելու անոնց մէջ:

Ու հոս, նորէն ֆուշէ ա՛ն Հ—ոյ կոչուիլը աչք առնելով, կը կրկնեմ անդամ մըն ալ, թէ իրերու արդի ընթացքով, օր մը Հայոցը հրեաներու պիտի ըլլայ և Ս. Սոեփաննոս եկեղեցին աւերակ մը:

Իզմիր

Ռ. ՈՐԲԵՐԵԱՆ

ԿԵՆՑԱՂԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ ԲԱԺԻՇԿ

ԲԺԻՇԿ.—Բժիշկի մը խնամքները չեն սակարկուիր. երբ բժիշկը հաչիւը պրկի, պէտք է խնդոյն մարեմ, առանց ո՛ւր և է յապաղման: Պէտք չի վնասուիմ բանականութիւն յայտնել իրեն, ցոյց տալով թի ո՛ր ասիճան երախտապարտ բոլած է զնել: Նաս պարագաներու մէջ պէտք է բժիշկին նամբ նախապես պատրաստած ըլլալ մտքոր ջրաման մը եւ ապխակ մտքոր աբիլ մը:

ԲԻՒՖ - ՆԻՒՖ.—(Հաւասկան հացկերոյթ, ուր ամեն մարդ իր բաժինը բերած կամ ծախսած է): Բիֆ-Նիֆ»ի կազմակերպութիւնը անպատեհութիւններ ունի. Հեղհեղուկ մէջ կրնան ապրիլ անձեր, որոնց կրթութեան մակարդակը միւսներուն համապատասխան չըլլայ եւ որմէ ծագին կոտորածներ: Ճաշին մեր պահնջները լսած են. «Այսինչը երկու նաւ բերաւ եւ մեզ հոգի հրաւիրեց, այս ինչ կինը կոպով մը երակ բերաւ եւ փոխարէն ամբողջ պնակ մը դեղ նաւակեց, եւ այսօրինակ անհոռնի դարձուածքներ: Բիֆ - Նիֆը ա՛յն տեղն միայն հանդուրժելի է, երբ գիտեցիկ ժամանակ մը մատակարարուի, երբ սեռը մասնակցող ներ համապատիճան իսկապես բարեկիրթ անձեր են:

ԲՆԱԿԱՐԱՆ ԵՒ ԲՆԱԿՈՒԹԻՒՆ.— Երբ ո՛ւր է մեկուն այցերութեան կ'երթամ, իրենց բնակարանին մէջ տեսած անպատշաճութիւններ պէտք չէ որ նշանակեմ ո եւ է պետութեամբ մը նոցի իսկ ծեր ամենամտերիմ բարեկամին: Բնակարան մը միշտ պէտք է զուարթ ըլլայ. կնոջ խնամոց ձեռքը պէտք է երեւայ հոն:

Կան կարասիներն ալ բնակութեան մասը կը կազմեն եւ կենցաղագիտութեան կանոններուն ենթակայ են. կարասիներ կան որ նշանաբերի մը կ'ընծայեն սրահին: Հիւրասիրին տախտակամածը մոմազօծ կտաւով (օմուշամպա) ծածկել նեբելի չէ: Քանգեէ ու տան գոյները աւելի հաճախաւոր ըլլան քան մեծագին: ամենեն գեղեցիկ առարկաները միշտ ամենեն քանկագիներն չեն: Ցոգնութիւն եւ ժամանակ մի' խնայէ վայելուչ կերպով զարդարելու համար բնակարանիդ, մի՛ բոլորտէր երբեմ ու անկարգութիւնը եւ անմաքրութիւնը մոռ գտնեն հոն: Ամենեն նոխ կարասիները, ամենեն շեղ բնակարանները իրենց արժէքը կը կորսնցնեն երբ մաքրութիւն, կարգաւորութիւն ու խնամք կը պակսին: Պատշաճութիւնը կ'արգիլի ննջարանին անցնիլ հիւրանոցը երթալու համար: երբ բնակարանը նեղ է եւ այդ անպատեհութիւնը անդարմանելի, պէտք է անկողնին երկայնութեամբ մէկ մայրեն միւս մայրը պատի նեղքով փոխադրել: Ամէն գաս, ցորենի գինն ալ իջեցուց, օլչէնը 12 դրչ.էն վեր ծախուելը արգիլեց և ցորենի չուկային մէջ պաշտօնեաներ կարգեց, որպէս զի չափն աւելի գնահատեր ալ չըլլան: Այս կարգադրութիւններէն եաքը լուր զրկեց ազգերու պետական պետերուն, որ ամէն մէկը իր ժողովրդին հետ մէկտեղ, իր կրօնքին և դաւանանքին համեմատ մաղթանքներ, աղօթքներ և յատկապես «Հայկազեանք կատարէ իր արքաեպիսկոպոսին մէջ, որպէս զի զինք Ամենատեսին Աստուած, և պարգեւէ առաջ անձրեւ: Զորս հինգ օրէ ի վեր քրիստոնեայ և ոչ-քրիստոնեայ

(*) 8 գրեթի չափ, որ 12—15 օրուա ցորեն կը պատրաստէ:

ՏԻԱՐՊԷՔԻՐԷՆ ՆԱՄԱԿ

Տիարպէքիր 29 Ապրիլ 1898:

Ամրոսկեան աւելի եղաւ, որ անձրեւ չէ եկած Տիարպէքիր և իր չրջակաները. Թէեւ հացարոյսերը դեռ չեն մեսուած, սակայն չեն աճիր ու բարձրանար, գրեթէ գարուն միտակի մէջ են: Գարով անձրեակ խոտերուն, գաշտային վարդի բազմատեսակութեան, որ աւելի առձրեւ կը պահանջէն, ա՛լ սկսած են ժժգունիլ, թոռմիլ, և հետզհետէ չորնալ իրենց թարմ ու մատաղ հատակին մէջ, և եթէ՝ այս վիճակը մէկ երկու չաբաթ ալ այսպէս չարունակուի՝ չգիտցայ երկինքը իր գուարթութեամբ ցօղով, օրհնեալ անձրեւի կաթիլներով չրջակայ բուսականութեան ծարաւը անչքնել, երաժշտութենէն չատ պիտի նեղուի ժողովուրդը:

Ուրիչ տեղերու նայելով առ հասարակ ցորենը առատ ու աժան եղած է հոս, ինչ որ մեծ մխիթարութիւն է չատեսս վիճակի տէր ժողովրդի մը համար, սակայն այս տարի, ցորենի գինը բաւական բարձրացած է, մանաւանդ այս օրեր: Առաջ օլչէն(*) մը ցորեն կը ծախուէր 4—7 ղրչ. իսկ հիմա բարձրացած է 12—15 ղրչ., և օրէ օր ալ աւելնալու վրայ է:

Ցորենի գինը այսչափ չգիտի կրնար բարձրանալ, եթէ այս տեղէն ցորեն չփոխադրուէր դէպի Պաղտատ և դէպի Հնդկաստան. վերջերս մեծ քանակութեամբ փոխադրութիւններ եղան Տիգրիս գետավտակքով Վամ. կուսակալը, տեսնելով որ այդ փոխադրութիւնները վնասակար են երկրին և կրնան սովի մը պատճառ դառնալ, անմիջապէս արգիլեց. Համբայ հանուած ցորեններն անգամ ետ դարձուց. ազգու հրամաններով աչ ոտրէզ պաչտօնեաներ դրկեց այլ և այլ կողմեր, որպէս զի գաղտ ի կերպով փոխադրութիւններ չըլլան: Սակայ գաղ, ցորենի գինն ալ իջեցուց, օլչէնը 12 ղրչ.էն վեր ծախուելը արգիլեց և ցորենի չուկային մէջ պաշտօնեաներ կարգեց, որպէս զի չափն աւելի գնահատեր ալ չըլլան: Այս կարգադրութիւններէն եաքը լուր զրկեց ազգերու պետական պետերուն, որ ամէն մէկը իր ժողովրդին հետ մէկտեղ, իր կրօնքին և դաւանանքին համեմատ մաղթանքներ, աղօթքներ և յատկապես «Հայկազեանք կատարէ իր արքաեպիսկոպոսին մէջ, որպէս զի զինք Ամենատեսին Աստուած, և պարգեւէ առաջ անձրեւ: Զորս հինգ օրէ ի վեր քրիստոնեայ և ոչ-քրիստոնեայ

ՄՇԱԿ

ՕՐԱԹԵՐԹ ԳՐԱԿԱՆ-ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՎ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ԹԵՐԹԻ ԽՄԲԱԳԻՐ՝ Ա. ՀԱՅԿԱԶՆՅԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

ՄՇԱԿԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹԵԱՆ

Ա. Ի. Ա. Ն. Ա. Ն. Ց

Ա. Ի. Ա. Ն. Ա. Ն. Ց

Ա. Ի. Ա. Ն. Ա. Ն. Ց

ՏՊԱՐԱՆ ՀՈՒՇԱՏԵՏԱՍ

Ես, ներքոստորագրյալս, ստորագրությամբ իմով հաստատում եմ, որ ինձ պատկանող տպարանը, որ գտնվում է Ս. Էջմիածնի մեջ, ես վաճառեցի Ս. Էջմիածնի Ներսիսյան հոգևոր ճեմարանի տեսչությանը։

Ս. Էջմիածին, 13 մարտի 1888։

Տպարանի նախկին տեր՝ Գ. Ա. ՏԱՐՈՆԱՑԻ

Ներկայ եղանք մենք ներքոստորագրյալներս։

Ս. Էջմիածին, 13 մարտի 1888։

ՀԱՅՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ի հետևանս Ս. Էջմիածնի Ներսիսյան հոգևոր ճեմարանի տեսչության գրության, թվ. 1888 մարտի 13-ի, հայտնում ենք, որ Ս. Էջմիածնի մեջ գտնվող տպարանը, որ պատկանում է Գ. Ա. Տարոնացուն, վաճառված է Ներսիսյան ճեմարանի տեսչության։

Ս. Էջմիածին, 13 մարտի 1888։

Տպարանի նախկին տեր՝ Գ. Ա. ՏԱՐՈՆԱՑԻ

Ներկայ եղանք մենք ներքոստորագրյալներս։

ՀԱՅՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ի հետևանս Ս. Էջմիածնի Ներսիսյան հոգևոր ճեմարանի տեսչության գրության, թվ. 1888 մարտի 13-ի, հայտնում ենք, որ Ս. Էջմիածնի մեջ գտնվող տպարանը, որ պատկանում է Գ. Ա. Տարոնացուն, վաճառված է Ներսիսյան ճեմարանի տեսչության։

Ս. Էջմիածին, 13 մարտի 1888։

Տպարանի նախկին տեր՝ Գ. Ա. ՏԱՐՈՆԱՑԻ

Ներկայ եղանք մենք ներքոստորագրյալներս։

ՍԱՏԱԼ ՄԻՏՔ

ՀԱՅՈՑ ՀԱՅՐԱՊԵՏ ՍՈՒՐԲ ԷՋՄԻԱԾՆԻ ԱԹՈՌԻԿՈՍ ՏԵՐ ՍԱՀԱԿ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՍՈՒՐԲ ՍԱՀԱԿԱՅ ՎԱՆՔԻ ՄԵՋ ԳՏՆՎՈՂ ՍՈՒՐԲ ՍԱՀԱԿԱՅ ՎԱՆՔԻ ՀՈՐԱՅՔԸ ՍՈՒՐԲ ՍԱՀԱԿԱՅ ՎԱՆՔԻ ՀՈՐԱՅՔԸ ՍՈՒՐԲ ՍԱՀԱԿԱՅ ՎԱՆՔԻ ՀՈՐԱՅՔԸ

Ս. Էջմիածին, 1888 թ. մարտի 13։

ՀԱՅՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ի հետևանս Ս. Էջմիածնի Ներսիսյան հոգևոր ճեմարանի տեսչության գրության, թվ. 1888 մարտի 13-ի, հայտնում ենք, որ Ս. Էջմիածնի մեջ գտնվող տպարանը, որ պատկանում է Գ. Ա. Տարոնացուն, վաճառված է Ներսիսյան ճեմարանի տեսչության։

Ս. Էջմիածին, 13 մարտի 1888։

Տպարանի նախկին տեր՝ Գ. Ա. ՏԱՐՈՆԱՑԻ

Ներկայ եղանք մենք ներքոստորագրյալներս։

ՍԱՏԱԼ ՄԻՏՔ

ՀԱՅՈՑ ՀԱՅՐԱՊԵՏ ՍՈՒՐԲ ԷՋՄԻԱԾՆԻ ԱԹՈՌԻԿՈՍ ՏԵՐ ՍԱՀԱԿ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՍՈՒՐԲ ՍԱՀԱԿԱՅ ՎԱՆՔԻ ՄԵՋ ԳՏՆՎՈՂ

ԳՈՒԳՈՒԼ ՎԱ ՈՒՐՈՒՑ

ԺՂՈՎԻ ԿՅԱՆՔԻՑ

ՎԱՀԱԳՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

Ա՛ր-տեսե՛ք, ինչպե՛ս ես ձեզ պահում,
Ինչպե՛ս եք ապրում ձեր տներում,
Ինչպե՛ս եք ուտում, ինչպե՛ս եք խմում,
Ինչպե՛ս եք քնում ձեր անկողնում,
Ինչպե՛ս եք ձեր կյանքը անցկացնում,
Ինչպե՛ս եք ձեր ժամանակը վատնում,
Ինչպե՛ս եք ձեր ուժերը ծախսում,
Ինչպե՛ս եք ձեր կյանքը կորցնում...